

DICCIONARI

A

Abajoèra: nabiu
Abonatge: abonament
Agla: àguila
Aiguavèr: vessant
Apertier: pertanyer
Arbes: arbres
Arbilhon: arbust
Arèu: boix grèvol
Arrat: ratolí
Arribes: ribes del riu
Arriu: riu
Arrocàs: penya-segat
Arrominguères: esbarzer
Auca: augment
Aubargèr: boixerola
Audèth: ocell
Aupin: alpí
Aueràs: avellana
Auerassèr: avellaner
Auet: avet

B

Bedoth: bedoll
Besonh: necessitat. *Auer de besonh:* necessitar
Besurp: moixera de guilla
Bò: bou
Borruquèr: arc blanc
Bòsqui: boscos
Broma: núvol

C

Cabiròu: cabirol
Calhau: còdol
Campar: observar
Can: gos. També es diu *gosset*.
Cap-arrò: cap-roig
Carròta: pastanaga
Casse: roure
Caulet: cols
Cauva: cova
Cede: pèsol
Ceridèr: cirerer
Cemalha: sargantana
Cèrvi: cérvol
Cèu: cel
Cistalha: cistell
Cojardet: carbassó
Conquest: conca del riu
Corbass: corbs
Cors: curs de l'aigua
Clauvisses: cloïsses

D

Debit: cabal
Desnivèu: desnivell
Dilhèu: potser
Diuersitat: diversitat
Dubertura: obertura

E

Èrba: herba
Esbaussar: esfondrar
Escara: nou
Escarèr: noguer
Especial: Especial
Esquirò: esquiroi

G

Gai: gaig
Gargolha: granota
Gauèc: neret
Gèu: gel
Gimbró: ginebró
Granissa: granit
Granhoèr: aranyoner
Garrabusta: arbust

H

Hai: faig
Higa: figa
Horat: forat
Husta: fusta

I

Ion: mussol
Isolament: Aïllament

J

Jadiment: jaciment
Jordons: jardins

L

Lac: llac
Lauaneta: minina
Lèbe: llebre
Libertat: Llibertat
Limorca: alga
Liri: lliri
Lit: ànec
Lòc: Lloc
Lúder: brillar
Lueira: llúdriga

M

Maitiada: matinada
Matarràs: matoll
Milhòc: blat de moro
Mingrana: magrana
Moracars: aigumolls

N

Nauèth: Recent
Nhèu: neu
Nivèu: Nivell

O

Os ròi: os bru

P

Paom: gall fer
Passavèth: babol
Passerat: pardal
Panquèra: mostela
Pèira: pedra
Peirèra: pedrera
Peisheus: pastures
Peishi: peixos
Perditz/Perdic/: perdiu
Pibo: pollancre
Picahust: picassoques
Pin: pi
Poric: Pollet
Poth: gall
Prua: pruna

Q

Quauque, quauqua, quauqui...: algun, alguna, alguns
Que: en alguns casos no té traducció i només indica una afirmació. *Que i a un arramat de lengües:* hi ha una bona colla de llengües.

R

Relampit: llamp
Relèu: relleu
Rosèr de ca: gavarrera

S

Sable: arena
Salimana: salamandra
Sanglièr: porc senglar
Sanfoèn: alfals
Sason: estació de l'any
Saumet: ase
Saùquer: Saüc
Sonque: només. *Non existís sonque en...* Només existeix...; *pas sonque:* no només

T

Taishon: teixó
Telh: tell
Teish: teix
Terren: terreny
Telh: til·ler
Tornejar: envoltar
Totun: de tota manera, tanmateix
Transcors: Transcurs
Trauèssa: travessia
Trueita: truita de riu

U

Umiditat: humitat
Usança: costum
Utilisar: utilitzar

V

Varat: fossat
Vèrme: cuc
Vier: venir
Viuèr: viure
Vop: guineu

Z

Zòna: Zona

VA DE LENGUA

per Aitor Carrera

Professor de lengua e lingüística occitanes ena Universitat de Lhèida



Ara mòda insulara

Que sabem qu'en aranés se ditz "eth camin" o "era causa", e qu'en Aran e eth Pirenèu gascon es formes araneses der article definit son diferentes des que son majoritàries en rèste d'Occitània, a on se ditz mès que mès "lo camin" o "la causa". Es articles aranesi e es articles majoritaris qu'an un denominador comun: toti que gessen deth latin ILLU e ILLA, que son es formes qu'an produït es articles definites dera major part des lengües romaniques. Totun, Aran e d'autes zònes gascones qu'an emplegat enquia ua epòca pas guaire arrelucada uns articles que non gessien pas de ILLU e de ILLA, mès de IPSU e de IPSA. Autaments dit: ues formes parallèles as deth famós "article salat" des Isles Balears ("es" e "sa", mès generaus en catalan en temps d'abans) o as articles dera lengua sarda ("su" e "sa"). En occitan, aqueth article que se sauve encara —o que se sauvaue enquia i a pas guaire— en bèth cornèr de Provença, e enes tèrres occitanes ath sud de Pònt d'Arrei qu'ei fòrça abituau ena toponimia. Joan Coromines qu'arrecuelhec un pialèr de nòms de lòc qu'an IPSU e IPSA

Es articles aranesi e es articles majoritaris qu'an un denominador comun: toti que gessen deth latin.

qu'apartien ara Val d'Aran, a on i a fòrça endrets que se diden "Sartiga", "Sacoma" o "Saplan" que corresponen formauments a "era artiga", "era coma" o "era plan" (que non cau confóner damb "eth plan" maugrat que signifie lèu çò de madeish). Que i a agut tanplan personatges importants nescuts ath costat dera Val d'Aran qu'es sòns nòms de familha contenguien IPSU e IPSA. Coneishetz as sabents luishonesi Bernard Sarrieu o Julien Sacaze, per exemple? Endoviatz dilhèu era origina des sòns cognòms?